

Застосування сучасних досягнень науки й техніки під час проведення слідчого експерименту в розслідуванні дорожньо-транспортних пригод

Віталій Варлахов

завідувач лабораторії, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6446-4400>, e-mail: 19varlahov84@gmail.com

Проаналізовано, що важливим у слідчому експерименті під час розслідування ДТП поряд із його правильною підготовкою та проведенням із застосуванням методичних рекомендацій і сучасних досягнень науки й техніки є належне фіксування отриманих результатів.

Ключові слова: дорожньо-транспортна пригода; досудове розслідування; слідчий експеримент; спеціальні знання; фотографування; звуко- та відеофіксування; 3D-сканування.

Application of Modern Science and Technology in Investigative Experiments During Traffic Collision Analysis

Vitalii Varlakhov

The paper emphasizes the importance of accurately recording results from investigative experiments in road accident analysis, as well as the proper preparation and implementation of these experiments using methodological guidelines and modern science and technology.

Keywords: traffic collision; pre-trial investigation; investigative experiment; specific expertise; photography; sound and video recording; 3D scanning.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК) [1] завданням кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень. Отже, завданням правоохоронних органів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із порушенням правил дорожнього руху або експлуатації транспорту є повне та об'єктив-

не встановлення обставин і механізму дорожньо-транспортних пригод (далі — ДТП), збір достатніх доказів та встановлення винуватості учасників цієї події. Процес доказування є важливим етапом у кримінальних провадженнях під час розслідування ДТП. Він містить збирання, оцінювання доказів, їх фактичне використання з метою встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності. Помилки під час збирання доказів

ведуть до неправильного встановлення причиново-наслідкового зв'язку дій водіїв транспортних засобів (далі — ТЗ) та інших учасників ДТП.

Важливим у слідчому експерименті під час розслідування ДТП одночасно із його правильною підготовкою та проведенням із застосуванням методичних рекомендацій і сучасних досягнень науки й техніки слід виокремити належне фіксування отриманих результатів. У процесі фіксування перебігу й результатів слідчого експерименту виникають певні труднощі, пов'язані насамперед із динамічністю даної слідчої дії; різноманітними джерелами, із яких отримується інформація, забезпеченням постійного контролю за її проведенням. Фіксування перебігу та результатів слідчого експерименту буде об'єктивним, якщо застосовуються комплексно усі можливі й передбачені процесуальним законодавством способи фіксування.

Необхідно акцентувати, що результативність слідчого експерименту значно підвищується за умови застосування слідчим технічних засобів фіксування. Так, процесуальний закон надає право слідчому, прокурору чи за їх дорученням спеціалісту проводити відповідні дії, а саме: здійснювати фотографування, звуко- та відеозапис; виготовляти графічні зображення, відбитки та зліпки; моделювати процеси [2]. Слідчий експеримент під час розслідування ДТП із застосуванням засобів криміналістичної техніки має низку особливостей, які необхідно враховувати

слідчому у процесі підготовки протоколу. Спеціаліст під час дослідів застосовує науково-технічні засоби для належного їх виконання, фіксування їх перебігу й результатів. Важливим моментом є те, що, спираючись на спеціальні знання, експерти самостійно обирають і готують необхідні технічні засоби фіксування.

Окрема група технічних засобів для фіксування слідчого експерименту під час розслідування ДТП об'єднує ті, за допомогою яких здійснюють аудіозапис для перевірки можливості особи чути в тій чи тій обстановці. Аудіозапис допомагає забезпечити безперервність фіксування перебігу слідчого експерименту під час розслідування ДТП. Особливістю застосування звукозапису під час відтворення обставин ДТП полягає в тому, що слідчий на місці його проведення прагне максимально повно отримувати та фіксувати вербальну інформацію щодо подальших дій підозрюваної особи на місці перевірки, місці знаходження й особливостей залишених об'єктів.

Доволі розповсюдженим під час проведення слідчого експерименту способом фіксування перебігу й результатів є фотографування. Як метод фіксування доказів під час проведення слідчого експерименту фотографування має переваги в тому, що забезпечує швидкість фіксування об'єкта; об'єктивність і точність фіксування; можливість фіксувати недоступні для візуального розрізнення відтінки кольорів. Одночасно фотографування як засіб фіксування має й низку

недоліків: площинний характер відображення; можливість перспективних спотворень; наявність нечіткості фото тощо. Зауважимо, що фіксування слідчого експерименту шляхом фотографування слідчий доручає спеціалісту. Саме знання спеціаліста дають змогу зробити якісні фото, на яких точно відображено середовище з об'єктами, що визначають місце події та розташування учасників слідчого експерименту. Крім того, проводиться оглядове фотографування слідчого експерименту під час розслідування ДТП. У процесі проведення дослідів важливим є фіксування місця знаходження кожного з учасників слідчого експерименту. Одночасно дії учасників слідчого експерименту на місці події, об'єкти, сліди та предмети щодо розслідуваної ДТП спеціаліст фотографує за правилами вузлової та детальної фотозйомки.

В умовах сьогодення під час фіксування слідчого експерименту в процесі розслідування ДТП перевагу віддають відеозапису, оскільки досліді під час цієї слідчої дії є доволі динамічними та зазвичай для достовірності результатів потребують кілька повторів. Крім того, науковці зазначали, що застосування відеозапису є доцільним у тих випадках, коли:

- експеримент проводять за відсутності осіб, чію інформацію перевіряють, із урахуванням їх можливості оскаржувати результати даного слідчого експерименту;
- під час експериментальних дій передбачено хронометрування

процесів, що відбуваються за короткі проміжки часу;

- дані про умови проведення дослідів із результатами мають бути в подальшому застосовані під час проведення судової експертизи [3].

У випадках, коли проводять багатопланові слідчі експерименти за складною організаційною схемою з припущенням ситуацій із дво-значним тлумаченням результатів, доцільно застосовувати відеозапис (бажано безперервний) для фіксування перебігу експериментальних дій. Перевага безперервного відеозапису порівняно з іншими способами фіксування слідчого експерименту полягає в здатності відтворювати інформацію про динамічність події, розвиток дії чи явища. У випадку зупинки відеозапису ця перевага втрачається.

Під час слідчого експерименту доцільно використовувати відеозапис, який, на відміну від інших способів фіксування, дає змогу наочно відобразити динамічні елементи змісту дослідів, а саме: самотійність у демонстрації обстановки, зміст окремих дій, реакцію учасників тощо. Відеозапис розглядають як інформаційну модель слідчого експерименту, що дає змогу в подальшому звернутись до її змісту для оцінювання результатів, тому вона значно підвищує ефективність даної слідчої дії. Зазначимо, що під час застосування відеозапису слідчого експерименту слід враховувати структуру інформації, що підлягає обов'язковому фіксуванню.

Спеціальні знання потрібні на всіх етапах розслідування ДТП, особливо під час проведення слідчого експерименту, коли спеціаліста-автотехніка залучають для експериментальних дій із застосуванням автоматизованих цифрових систем виміру та фіксування результатів:

- по-перше, це лазерне сканування місця події ДТП, на підставі чого можливе автоматизоване складання схеми ДТП зі встановленням усіх необхідних розмірів;
- по-друге, це застосування різноманітних реєстраторів даних про події, які дають змогу фіксувати параметри руху транспортних засобів до й після ДТП, що у подальшому може застосовуватися в судовій експертизі як об'єктивні дані до експертного розрахунку;
- по-третє, це застосування спеціальної цифрової апаратури під час проведення експериментальних дій у процесі слідчого експерименту;
- по-четверте, це застосування прикладних програм для розрахунку механізму ДТП [4].

Доволі перспективним є застосування науково-технічних засобів, які дають змогу створювати цифрові графічні 3D-моделі об'єктів, що досліджуються. Цифрова графічна 3D-модель може бути отримана за допомогою лазерного 3D-сканера. У результаті в цифровому файлі буде у графічній формі поверхня просканованого об'єкта або простору, зо-

крема, розміри сканованих об'єктів із високою точністю вимірювання. Відповідні файли результатів лазерного 3D-сканування, записані на оптичний диск, можуть додаватися до протоколу. Проте в Україні із впровадженням цих автоматизованих технологій поки що існують певні проблеми: усі автоматизовані засоби, які можна застосовувати в автотехнічній експертизі, іноземного виробництва; автоматизовані засоби й методи дослідження ДТП тільки почали впроваджуватися в Україні, і бракує елементарного досвіду для їх широкого застосування; результати дослідження ДТП за допомогою автоматизованих методів можуть суттєво відрізнятись від результатів дослідження того ж ДТП, але виконаного за традиційною експертною методикою. Тому, звісно, наявні методи дослідження обставин ДТП, зокрема шляхом проведення слідчого експерименту, потребують подальшого вдосконалення та розвитку.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 18.10.2024).
2. Бандурка О. М., Блажівський Є. М., Бурдоль Є. П. Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар. У 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків, 2012. 768 с.

3. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посіб. / А . В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, Я. В. Кузьмічов та ін. Київ, 2011. 280 с.
4. Данець С. В. Застосування автоматизованих засобів дослідження обставин ДТП. *Вісник ХНАДУ*. 2013. Вип. 61—62. С. 190—194. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/items/23ef1c34-1c9c-4118-bdd1-2c61e4102d8c> (дата звернення: 18.10.2024).